



Portret Michaliny Stefanowskiej z książki Cecylii Walewskiej "W walce o równe prawa: nasze bojownice" z 1930 roku, rozdział o Stefanowskiej. Archiwum Polona (Biblioteka Narodowa).

Michalina Stefanowska – założycielka naszej szkoły

Michalina Stefanowska przyszła na świat 20 listopada 1855 roku. Była córką Ferdynanda i Joanny z Sienkiewiczów. Początkowo kształciła się w rosyjskim gimnazjum żeńskim w Grodnie (do 1872 roku). Począwszy od 1872 roku do 1883 roku nauczwała w gimnazjum żeńskim Augustyny Berlach w Łodzi przyrody i geografii najpierw w charakterze praktykantki potem zaś nauczycielki. 19 listopada 1880 roku w uznaniu za dotychczasowe zasługi na polu pedagogicznym otrzymała od Warszawskiego Okręgu Naukowego świadectwo nauczycielki domowej. Wykształcenie wyższe odebrała podczas studiów, najpierw z zakresu metodologii doświadczalnej w zoologii, później zaś (od 1885 roku) embriologii i morfologii odbywanych na wydziale przyrodniczym Uniwersytetu w Genewie od 3 września 1863 roku do lipca 1883 roku. Podczas studiów Michalina Stefanowska poznała dwóch znakomitych szwajcarskich uczonych Karla Vogta i Hermanna

Fola. Tytuł doktora nauk przyrodniczych przyznano Stefanowskiej 2 lipca 1889 roku. Na osiągnięciu wspomnianego tytułu jednak nie poprzestała. W latach 1891-1897 Stefanowska kontynuowała w Paryżu studia z dziedziny zoologii oraz podjęła naukę na kierunku psychologicznym. Wówczas jak należy przypuszczać miała okazję zapoznać i zainteresować się szerzej najważniejszymi problemami dotyczącymi pedagogiki specjalnej. Swoje życie zawodowe związała pomiędzy 1897 a 1903 rokiem z Instytutem Fizjologicznym im. Solvaya działającym przy Wolnym Uniwersytecie w Brukseli. Po powrocie do kraju od września 1912 roku do sierpnia 1917 roku piastowała funkcję kierowniczkę żeńskiego gimnazjum im. Elizy Orzeszkowej w Łodzi. Stefanowska nie zrezygnowała również z aktywności na polu nauki. Badania pedagogiczne prowadziła m.in. na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza (dalej UAM) w Poznaniu. 6 stycznia 1922 roku habilitowała się z fizjologii układu nerwowego i zmysłów na Wydziale Lekarskim wspomnianej poznańskiej uczelni. 31 lipca 1923 roku otrzymała z Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego mianowanie na profesora nadzwyczajnego tytularnego Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu (dalej UAM). Od 20 marca 1922 roku do 1 września 1939 roku prowadziła na UAM wykłady z fizjologii układu nerwowego i narządów zmysłów. 1 lutego 1939 roku Rada Wydziału Lekarskiego UAM przegłosowała uchwałę (popartą 23 czerwca br. przez senat akademicki UAM) zakładającą zwrócenie się do Departamentu Nauki i Szkół Wyższych Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z prośbą o nadanie Michalinie Stefanowskiej tytułu profesora honorowego. Wniosek wpłynął do wspomnianego departamentu 13 lipca br. Wybuch II wojny światowej uniemożliwił jednak na zawsze awans zawodowy założycielki naszej szkoły. Należy wspomnieć, iż 12 czerwca 1931 roku dr Stefanowska jako druga kobieta po Marii Skłodowskiej-Curie została przyjęta do Polskiej Akademii Umiejętności w charakterze członka-korespondenta. Michalina Stefanowska nie doczekała końca drugiej wojny światowej. Zmarła 15 grudnia 1942 roku w Krakowie w wieku 87 lat. Należy wyróżnić następujące najważniejsze artykuły i publikacje Michaliny Stefanowskiej w języku francuskim: *La disposition histologique du pigment dans les yeux des Arthropodes sous l'influence de la lumière directe et de l'obscurité complète* („Recueil Zoologique Suisse, T. 5: 1890, nr 2), *Najnowsze badania w dziedzinie fizjologii specjalnej* („Przegląd Tygodniowy”, R. 24: 1889, nr 47), *Instynkt u zwierząt i ludzi* („Ateneum”, T. 63: 1891), *Action des alcaloides et de diverses substances médicamenteuses sur les coeurs lymphatiques de la grenouille* („Annales de la Société Royale des Sciences Médicales et Naturelles de Bruxelles”, Vol. 5: 1896) i *Psycho-physiologie de la douleur* (Paris 1909) oraz w języku polskim: *Co się dzieje w ulach? Życie i obyczaje pszczoły zwyczajnej* (1898, 1906),

Miłość macierzyńska w świecie zwierzęcym (1902), *Życie w oceanie. Opis popularny roślin i zwierząt morskich* (1905), *Dziecko wobec przyrody i wykładu przyrodoznawstwa* („Wychowanie w Domu i Szkole”, R. 3: 1910), *Pierwszy międzynarodowy kongres pedologiczny* („Reforma Szkolna”, T. 2: 1911), *Stan szkół specjalnych dla dzieci upośledzonych umysłowo w Warszawie w 1924/25 r.* („Szkola Specjalna”, R. 1: 1925, nr 3), *Początki organizowania szkoły specjalnej dla dzieci umysłowo upośledzonych w Warszawie* („Szkola Specjalna” R. 3, 1926/1927, nr 1, s. 44-45), *Wspomnienia z życia Józefy Joteyka* („Polskie Archiwum Psychologii”, t. 2: 1927-1928, nr 2-4, „Rocznik Pedagogiczny”, S. II, T. 4: 1929) oraz *Józefy Joteyko działalność naukowa* („Nowiny Lekarskie”, R. 41: 1929, Z. 17).

Dla nas nauczycieli i uczniów Szkoły Podstawowej Specjalnej nr 177 w Warszawie Michalina Stefanowska zawsze będzie wspominana z wdzięcznością jako organizatorka we wrześniu 1917 roku z inicjatywy wydziału szkolnego miasta Warszawy pierwszego sześciotygodniowego kursu dla nauczycieli dzieci wymagających szczególnej opieki oraz pierwszej szkoły specjalnej w Warszawie działającej od listopada 1917 roku przy ulicy Złotej 24.

Źródło:

Dzięczkowski A., *Stefanowska Michalina*, [w:] *Polski słownik Biograficzny*, t. 43, z. 2, Warszawa, Kraków 2005, s. 220-22.

J. G. Rokita

